

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

17. märts 2015*

Eelotsusetaotlus — Sotsiaalpoliitika — Direktiiv 2008/104/EÜ — Renditöö — Artikli 4 lõige 1 — Renditöö kasutamise keelud või piirangud — Õigustatus — Üldised huvid — Läbivaatamise kohustus — Ulatus

Kohtuasjas C-533/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Työtuomioistuin'i (Soome) 4. oktoobri 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 9. oktoobri 2013, menetluses

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry

versus

Öljytuote ry,

Shell Aviation Finland Oy,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, asepresident K. Lenaerts, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, M. Ilesič, L. Bay Larsen, A. Ó Caoimh (ettekandja), C. Vajda ja S. Rodin, kohtunikud E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, C. G. Fernlund, J. L. da Cruz Vilaça ja F. Biltgen,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik I. Illéssy,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. septembri 2014. aasta kohtuistungil esitatud,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto (AKT) ry, esindajad: *asianajaja* A. Viljander ja *asianajaja* J. Hellsten,
- Öljytuote ry ja Shell Aviation Finland Oy, esindajad: *asianajaja* A. Kriikkula ja *asianajaja* M. Kärkkäinen,
- Soome valitsus, esindaja: J. S. Heliskoski,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Möller,

* Kohtumenetluse keel: soome.

- Prantsusmaa valitsus, esindajad: D. Colas ja R. Coesme,
- Ungari valitsus, esindajad: K. Szijjártó ja M. Z. Fehér,
- Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,
- Rootsi valitsus, esindajad: A. Falk ja C. Hagerman,
- Norra valitsus, esindajad: I. Thue ja D. Tønseth,
- Euroopa Komisjon, esindajad: J. Enegren ja I. Koskinen,

olles 20. novembri 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiivi 2008/104/EÜ renditöö kohta (ELT L 327, lk 9) artikli 4 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud töötajate ametiühingu – Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry (edaspidi „AKT”) – vaidluses tööandjate liiduga – Öljytuote ry – ja selle liikmeks oleva ettevõtjaga – Shell Aviation Finland Oy (edaspidi „SAF”) – seoses renditöötajate kasutamise viimati nimetatud poolt.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2008/104 I peatükki „Üldsätted” kuuluv artikkel 4 „Piirangute ja keeldude läbivaatamine” sätestab:

„1. Renditöö kasutamise keelud ja piirangud on õigustatud üksnes üldise huvi alusel, mis on eelkõige seotud renditöötajate kaitsega, töötervishoiu ja -ohutuse-alaste nõuetega või vajadusega tagada tööturu nõuetekohane toimimine ja kuritarvitamiste ärahoidmine.

2. 5. detsembriks 2011 vaatavad liikmesriigid pärast tööturu osapooltega siseriikliku õiguse, kollektiivlepingute ja tavade kohaselt konsulteerimist läbi kõik renditöö kasutamise suhtes kehtivad piirangud ja keelud, et teha kindlaks, kas need on lõikes 1 osutatud alustel õigustatud.

3. Kui need piirangud ja keelud on kehtestatud kollektiivlepingutes, võivad lõikes 2 osutatud läbivaatamise teha tööturu osapooled, kes on asjaomaste lepingute üle läbirääkimisi pidanud.

4. Lõiked 1, 2 ja 3 ei mõjuta siseriiklikke nõudeid seoses rendiagentuuride registreerimise, nendele lubade andmise, nende sertifitseerimise, finantstagatiste või nende üle tehtava järelevalvega.

5. Liikmesriigid teavitavad komisjoni lõigetes 2 ja 3 osutatud läbivaatamise tulemustest 5. detsembriks 2011.”
- 4 Direktiivi artikli 11 lõike 1 kohaselt võtavad liikmesriigid direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid vastu 5. detsembriks 2011 või tagavad, et tööturu osapooled kehtestavad vajalikud sätted, sõlmides kokkuleppe.

Soome õigus

- 5 Direktiiv 2008/104 võeti Soome õigusesse üle muudatustega töölepinguseaduses (työsopimuslaki (55/2001)) ja seaduses 1146/1999 lähetatud töötajate kohta (lähetetyistä työntekijöistä annettu laki (1146/1999)).
- 6 Euroopa Kohtule esitatud andmetest nähtub, et siseriiklikes õigusaktides ei sisaldu ühtegi sätet, mis käsitleks selliseid renditöö kasutamise keelde või piiranguid nagu need, mida on mainitud direktiivi artikli 4 lõikes 1. Nimetatud seaduste muudatusi käsitlevas valitsuse seaduseelnõu seletuskirjas parlamendile on selle kohta öeldud, et „direktiivi [2008/104] kohaselt vaatavad liikmesriigid läbi renditöö kasutamise suhtes kehtivad piirangud ja keelud. Tegemist on liikmesriikidele siduva ühekordse halduskohustusega vaadata läbi kõik renditöö kasutamise piirangud ja keelud ning teavitada läbivaatamise tulemustest komisjoni enne direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist. [...] Direktiivi artiklis 4 sätestatud läbivaatamiskohustus ei kohusta tegema seadusandlikke muudatusi, isegi kui kõigi renditööd puudutavate piirangute ja keeldude kohta ei ole võimalik esitada artikli 4 lõikes 1 ette nähtud põhjendusi.”
- 7 Selle sättega kehtestatud läbivaatamise järel teavitas Soome valitsus tulemustest 29. novembril 2011 komisjoni.
- 8 Üldine kollektiivleping, mis sõlmiti 4. juunil 1997 Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto (TT, Tööstuse ja Tööandjate Keskiit), nüüd Elinkeinoelämän keskusliitto (EK, Majanduselu Keskiit) ning Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (SAK, Soome Ametiühingute Keskorganisatsioon) vahel, määrab eelkõige kindlaks ettevõttevälise tööjõu kasutamise tingimused.
- 9 Selle kollektiivlepingu punkt 8.3 näeb ette:
- „Ettevõtjad peavad piirama renditöötajate kasutamise vaid tipp töökoormuse leevendamise ja muus osas selliste ajaliselt või olemuselt piiratud ülesannetega, mille täitmiseks töö pakilisuse, piiratud kestuse, nõutavate tööoskuste, erivahendite või muude sarnaste põhjuste tõttu ei saa kasutada oma töötajaid.
- Renditöötajate kasutamine on põhjendamatu, kui renditöötajaid vahendavate ettevõtjate lähetatud renditöötajad täidavad ettevõtja juures tavalisi tööülesandeid kõrvuti ettevõtja alaliste töötajatega ja sama alluvussuhte raames pikema aja vältel.
- [...]”.

- 10 Paakveokite ja naftasaaduste sektori kollektiivlepingu (edaspidi „kohaldatav kollektiivleping”) – mille allakirjutanute seas on Öljytuote ry ja AKT – § 29 lõige 1 sisaldab osundatud punktiga 8.3 analoogilist sätet.
- 11 Kollektiivlepinguseaduse (työehtosopimuslaki (436/1946)) § 7 kohaselt võib renditöötajaid kasutavalt ettevõtjalt mõista kollektiivlepingu rikkumise korral välja leppetrahvi kuni 29 500 eurot.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 12 SAF on ettevõtja, mis veab kütust mitmele lennuväljale Soomes. Tema töötajate ülesandeks on tankimine, kvaliteedijärelevalve ja muude igapäevaste lennundusega seotud käitlusülesannete täitmine lennuväljal.

- 13 Vastavalt 2010. aastal rendiagentuuriga Ametro Oy sõlmitud lepingule pidi SAF kasutama selle agentuuriga töösuhtes olevaid renditöötajaid haiguspuhkusel olijate asendamiseks ja tipptöökoormuse leevendamiseks. Enne 2010. aastat kasutas SAF nende ülesannete jaoks ühe teise rendiagentuuri töötajaid.
- 14 Työtuomioistuin'ile (töökohus) esitatud hagiavalduses palub AKT mõista kohaldatava kollektiivlepingu § 29 lõike 1 rikkumise tõttu Öljytuote ry-lt ja SAF-ilt välja kollektiivlepinguseaduse §-s 7 ette nähtud leppetrahv. AKT väidab, et alates 2008. aastast on SAF pidevalt ja katkestusteta kasutanud renditöötajaid kõrvuti oma töötajatega täpselt samade igapäevaste põhitööülesannete täitmiseks, mis on renditöötajate põhjendamatu kasutamine selle sätte tähenduses. Renditöötajad täidavad ettevõtja tavalisi tööülesandeid kõrvuti alaliste töötajatega ja sama alluvussuhte raames, kuigi neil ei ole erilisi ametioskusi. Aastate jooksul on kasutatud märkimisväärset hulgal renditöötajaid inimtööaastates mõõdetuna.
- 15 Põhikohtuasja kostjad väidavad seevastu, et renditöötajate kasutamine on õiguspärastel põhjustel õigustatud, sest selle peamine eesmärk on tagada iga-aastasel puhkusel ja haiguspuhkusel olevate töötajate asendamine. Veel väidavad kostjad, et kohaldatava kollektiivlepingu § 29 lõige 1 ei ole kooskõlas direktiivi 2008/104 artikli 4 lõikega 1. Nimelt ei käsitle see kollektiivlepingu sätte ei renditöötajate kaitset ega töötervishoiu ja -ohutuse alaseid nõudeid. Samuti ei taga see sätte tööturu sujuvat toimimist ega takista kuritarvitusi. Lisaks näeb see sätte ette keelud ja piirangud, mis võtavad tööandjatelt võimaluse valida oma tegevuse korraldamiseks parim töösuhte vorm ja kitsendavad rendiagentuuride võimalusi pakkuda ettevõtjatele oma teenuseid. Kuigi direktiiv seda sõnaselgelt ette ei näe, peaksid siseriiklikud kohtud jätma direktiivi eesmärkidega vastuolus olevad renditöö piirangud kohaldamata.
- 16 Työtuomioistuin soovib enne tema menetluses oleva kohtuasja lahendamist, et Euroopa Kohus täpsustaks direktiivi 2008/104 artikli 4 lõikes 1 sätestatud kohustuse ulatust.
- 17 Nimetatud kohus täheldab sellega seoses, et ei saa muidugi välistada, et kõnesolev sätte koostoimes sama artikli teistes lõigetes sätestatud läbivaatamiskohustusega piirdub pelgalt ühekordse menetlusliku läbivaatamiskohustuse kehtestamisega. Sätte sõnastusest nähtub aga pigem, et renditöö kasutamise keelud ja piirangud on selle sättega vastuolus, kui need ei ole õigustatud sättes mainitud üldise huvi alusel. Seega paneb direktiivi 2008/104 artikli 4 lõige 1 kui autonoomne sätte liikmesriikidele kohustuse tagada, et nende õiguskorras ei oleks selliseid keelde ega piiranguid.
- 18 Nimetatud kohus on seisukohal, et kui artikli 4 lõikel 1 sellist ulatust ei oleks, ei saavutataks direktiivi artiklis 2 sõnastatud eesmärki tunnustada rendiagentuure tööandjatena, võttes ühtlasi arvesse vajadust kehtestada sobiv raamistik renditöö kasutamiseks, et aidata tõhusalt kaasa töökohtade loomisele ja paindlike töövormide arendamisele. Peale selle tuleks direktiivi 2008/104 põhjenduse 22 kohaselt tõlgendada direktiivi koostoimes ELTL artiklitega 49 ja 56, mis käsitlevad teenuste osutamise vabadust ja asutamisevabadust. Nende sätetega näivad aga vastuolus olevat kohaldatava kollektiivlepingu § 29 lõikes 1 ette nähtud piirangud, mis puudutavad renditöötajate vahendamist Soomes või muus liikmesriigis asutatud ettevõtja poolt.
- 19 Kui jäädakse viimati nimetatud tõlgenduse juurde, oleks vaja kontrollida, kas selline siseriiklik sätte on direktiivi 2008/104 artikli 4 lõikega 1 vastuolus, ning jaatava vastuse korral hinnata, kuivõrd võib olukorras, kus siseriiklikus õiguses puudub meede selle direktiivisätte ülevõtmiseks, eraõiguslik isik tugineda vaidluses teise eraõigusliku isikuga asjaolule, et kõnesolev siseriiklik õigusnorm on direktiivisättega vastuolus.

20 Neil asjaoludel otsustas Työtuomioistuin menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi [2008/104] artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see kehtestab liikmesriigi ametiasutustele, sh kohtud, püsiva kohustuse tagada nende käsutuses oleval viisil see, et direktiivi sätetega vastuolus olevaid kehtivaid siseriiklikke sätteid või kollektiivlepingu tingimusi ei eksisteeri või neid ei kohaldata?
2. Kas direktiivi [2008/104] artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see välistab siseriikliku regulatsiooni, mille kohaselt renditöötajate kasutamine on lubatud vaid konkreetselt nimetatud juhtudel, näiteks tipptöökoormuse leevendamiseks või sellise töö puhul, mida ei saa teha ettevõtja enda töötajad? Kas keelatud renditöötajate kasutamiseks võib pidada renditöötajate kasutamist pikema aja vältel ettevõtja tavaliste tööülesannete täitmiseks kõrvuti ettevõtja oma töötajatega?
3. Kui tuvastatakse siseriikliku regulatsiooni vastuolu direktiiviga [2008/104], siis millised vahendid on kohtul direktiivi eesmärgi saavutamiseks, kui tegemist on eraõiguslike isikute vahelise kollektiivlepinguga?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 21 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2008/104 artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see kehtestab liikmesriigi ametiasutustele, sealhulgas siseriiklikele kohtutele, kohustuse jätta kohaldamata kõik siseriikliku õiguse sätted, mis näevad ette renditöö kasutamise keelde või piiranguid, mis ei ole õigustatud üldise huvi alusel artikli 4 lõike 1 tähenduses.
- 22 Põhikohtuasja kostjate ja Ungari valitsuse arvates nähtub direktiivi 2008/104 artikli 4 lõike 1 sõnastusest, eeskätt fraasist „õigustatud üksnes”, et see säte keelab renditöö kasutamise keelud ja piirangud, kui need ei ole õigustatud üldise huvi alusel, andes niiviisi töötajatele, rendiagentuuridele ja kasutajaettevõtjatele sõnaselgelt õigused, millele saab siseriiklikes ametiasutustes ja kohtutes vahetult tugineda.
- 23 Olgu märgitud, et selle sätte sõnastusest nähtub tõepoolest, et siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette renditöö kasutamise keelud või piirangud, peavad olema õigustatud üldise huvi alusel, mis on eelkõige seotud renditöötajate kaitsega, töötervishoiu ja tööohutuse alaste nõuetega või vajadusega tagada tööturu nõuetekohane toimimine ja kuritarvitamiste ärahoidmine.
- 24 Direktiivi 2008/104 artikli 4 lõike 1 täpse ulatuse kindlaksmääramiseks tuleb aga tõlgendada artiklit 4 tervikuna, võttes arvesse selle konteksti.
- 25 Seoses sellega olgu märgitud, et artikkel 4, mille pealkiri on „Piirangute ja keeldude läbivaatamine”, paikneb direktiivi 2008/104 üldsätteid käsitlevas peatükis.
- 26 Niisiis ühelt poolt sätestavad direktiivi 2008/104 artikli 4 lõiked 2 ja 3, et 5. detsembriks 2011 vaatavad pärast tööturu osapooltega konsulteerimist liikmesriigid – või kui renditöö kasutamise keelud ja piirangud on kehtestatud kollektiivlepingutes, siis tööturu osapooled, kes on asjaomaste lepingute üle läbirääkimisi pidanud – läbi kõik need keelud ja piirangud, „et teha kindlaks, kas need on lõikes 1 osutatud alustel õigustatud”.
- 27 Teiselt poolt pidid liikmesriigid vastavalt artikli 4 lõikele 5 teavitama läbivaatamise tulemustest komisjoni hiljemalt samal kuupäeval.

- 28 Sellest võib järeldada, et artikli 4 lõige 1 koostoimes sama artikli ülejäänud lõigetega on adresseeritud üksnes liikmesriikide pädevatele asutustele, pannes neile kohustuse vaadata läbi siseriiklikud õigusnormid, et teha kindlaks, kas renditöö kasutamise keelud ja piirangud on õigustatud üldise huvi alusel, ning kohustuse teavitada läbivaatamise tulemustest komisjoni. Neid kohustusi ei saa täita siseriiklikud kohtud.
- 29 Läbivaatamine pidi olema toimunud direktiivi 2008/104 artikli 11 lõikes 1 sätestatud direktiivi ülevõtmise kuupäevaks ning vastavalt selle tulemustele võis liikmesriikidel, kes pidid täitma direktiivi artikli 4 lõikest 1 tulenevad kohustused, osutada vajalikuks renditöö alaseid siseriiklikke õigusnorme muuta.
- 30 Liikmesriikidel on aga seejuures vabadus kas tühistada keelud ja piirangud, mida ei saa selle sätte alusel õigustada, või muuta neid nii, et need oleksid selle sätte alusel õigustatud.
- 31 Järelikult tuleb direktiivi 2008/104 artikli 4 lõiget 1 selle konteksti arvestades tõlgendada nii, et see piiritleb raamistiku, milles peab toimuma renditöö keelde ja piiranguid puudutav liikmesriikide reguleerimistegevus, mitte aga nii, et see kohustab vastu võtma sellealase kindla regulatsiooni.
- 32 Seega peab esimesele küsimusele vastama, et direktiivi 2008/104 artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et:
- see on adresseeritud üksnes liikmesriikide pädevatele asutustele, pannes neile läbivaatamise kohustuse, et tagada võimalike renditöö kasutamise keeldude ja piirangute õigustatus, ning järelikult
 - see ei pane siseriiklikele kohtutele kohustust jätta kohaldamata kõik siseriikliku õiguse sätteid, mis näevad ette renditöö kasutamise keelud või piirangud, mis ei ole artikli 4 lõike 1 tähenduses üldise huvi alusel õigustatud.
- 33 Neil asjaoludel ei ole teisele ja kolmandale küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 34 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiivi 2008/104/EÜ renditöö kohta artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et:

- **see on adresseeritud üksnes liikmesriikide pädevatele asutustele, pannes neile läbivaatamise kohustuse, et tagada võimalike renditöö kasutamise keeldude ja piirangute õigustatus, ning järelikult**
- **see ei pane siseriiklikele kohtutele kohustust jätta kohaldamata kõik siseriikliku õiguse sätteid, mis näevad ette renditöö kasutamise keelud või piirangud, mis ei ole artikli 4 lõike 1 tähenduses üldise huvi alusel õigustatud.**

Allkirjad